

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 24.

V Ljubljani, 16. rženega cveta 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Tržaško slovensko šolsko vprašanje. — Odlikovanje nemških — ustrahovanje slovenskih šolnikov. — Naš denarni zavod. — Zmedeno pravno postopanje v šolskih zadevah. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih, stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — V ofenzivi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli.

Tržaško slovensko šolsko vprašanje.

Zaradi znane rabsodbe upravnega sodišča, ki smo svoje-
dobno govorili tudi mi o nji v svojem listu in ki je z njo
razveljavljeno postopanje administrativnih oblasti v vprašanju
zahtevane ustanovitve slovenskih ljudskih šol v Trstu, se je
vršilo dne 4. t. m. po odredbi ministrstva na poziv namest-
ništva na tržaškem magistratu komisijonalno pozvedovanje,
ki izide na njega podlagi nova odločba.

To pozvedovanje naj dožene, ali eksistujejo v kljub temu,
da niso bližnje okoličanske šole oddaljene 4 km od sredine
mesta, vendarle take faktične zapreke — kakor n. pr. pomanj-
kanje prostora v okoličanskih šolah ali pa posebne lokalne
ovire — ki onemogočujejo slovenskim otrokom obisk okoli-
čanskih šol.

Komisijonalnega pozvedovanja, ki ga je vodil magi-
stratni asesor Rozzo, so se udeležili za slovenske starše de-
legati Ant. Kljun, Anton Verbaj, Matija Lah, Ivan Besednjak
in Anton Perhavec in pooblaščenec proslcev odvetnik dr.
Gustav Gregorin. Kot vladni šolski strokovnjak je bil navzoč
Ivan Nekerman, c. kr. okrajni šolski nadzornik, in kot teh-
nični strokovnjak magistrata inženier Boccassini. Občina tržaška
kot taka ni bila zastopana, ker je odklonila intervencijo iz
principijalnega negativnega stališča, ki ga zavzema danes de-
legacija takisto, kakor jo je zavzemal pred 11. leti mestni svet.

V imenu proslcev je dokazoval dr. G. Gregorin, da je
v mestu tržaškem nad 1500 slovenskih otrok, ki so
dolžni obiskovati ljudske šole, da v bližnjih okoličans-
kih šolah ni niti prostora za domače otroke
ter da so prometne razmere velikega trgov-
skega mesta in vremenske razmere (poleti vro-
čina, pozimi močna burja) take, da nedopuščajo
nežnim otrokom hoditi iz mesta v okoličanske
šole. Inženier Boccassini je izkušal dokazati, da omenjene
razmere niso take, da bi resno ovirale slovenskim otrokom
pohajanje okoličanskih šol.

Gosp. c. kr. okrajni šolski nadzornik Nekerman se je pri-
družil izvajanju gosp. dr. Gregorina ter zagovarjal po-
trebo ustanovitve slovenske ljudske šole v mestu
iz pedagoško-moralnega stališča; naglašal je tudi,

da je dokazana potreba ustanovitve slovenske šole v mestu z
dejstvom, da so v okolici italijanske šole, akoravno
je v mestu zadostno število italijanskih šol, ki
tudi niso oddaljene 4 km od dotičnih okoličan-
skih krajev. S tem so priznane posebne okolnosti, ki zahte-
vajo, da naj ustanavljajo v Trstu šole na razdaljah
manj nego 4 km. Ako bi se postavljali na stališče, da se
ima pravico zahtevati šole le na radaljah 4 km, bi zado-
stovala za Italijane le ena ljudska šola v mestu,
a za Slovence istotako le ena v predmestju. Kaj
tnkega more pač veljati za majhne vasi z majhnim številom
šolskih otrok, ne pa za velika mesta s tisoči takih otrok.

S tem je bilo zaključeno komisijonalno pozvedovanje.
Zapisnik so poslali v rešitev c. kr. namestništvu, od katerega
dobre volje je sedaj odvisna usoda zahtevanih slovenskih
šol v Trstu. Od c. kr. namestnika pričakuje slovenska javnost,
da neustrašeo ugoditi 20letnim opravičenim za-
htevam tržaških Slovencev.

Naravnost priznavamo, da v resnici občudujemo njih
vztrajnost in rodoljubno požrtvovalnost, ki mora končno
imeti uspeh!

Odlikovanje nemških — ustrahovanje slovenskih šolnikov.

Zanimanje, ki ga je zbudilo uradno upokojenje šolskega
ravnatelja Lapajnetja v Krškem, nam je povod v razmišlje-
vanje, ali ni v tem ustrahovanju nekaj sistema. Ta
sum je nastal zaradi okoliščine, ker je bil ravno v isti seji
c. kr. deželnega šolskega sveta, v kateri je bil ta ravnatelj upo-
kojen, glavni učitelj Peerz prezentiran za okrajnega šolskega
nadzornika nemških (deloma so vmes slovensko-nemške učil-
nice) šol na Dolenjskem. Glavni učitelj Peerz je sedaj urednik
»Laibacher Schulzeitunge«, lista, ki je v zgodovini kranjskega
šolstva vpisan v tisto kategorijo ponemčevalnih sredstev, kamor
sodijo društva: Schulverein, Südmark, Deutscher Verein, dru-
štva, ki so jim predali uradne »Laibacher Zeitunge« vedno
na stežaj odprti. Glavnega učitelja Peerza smatrajo ne samo

v šolskem oziru, ampak tudi v političnem pogledu za zastopnika nemškega učiteljstva na Kranjskem in Primorskem. Dokaz temu je, da je nastopil kot ustanovnik nemškega učiteljskega društva za Kranjsko in Primorsko in kot odličen govornik v političnem nemškem društvu. Kot c. kr. učitelj ne bi bil tega storil, ako bi ne vedel, da se s tem na merodajnem mestu ne zameri, marveč da je nasprotno s tem njegovim predstojnikom še ustrezno. Saj je gotovo čul iz ust nemških šolnikov v Ljubljani, ki delujejo že veliko let za okrepitev nemštva na Kranjskem, opravičeno baharijo: »Na višjem mestu je itak znano to naše delovanje v prid nemštva«. (Besede znanega profesorja na ljubljanski realki). Nemškemu šolniku Peerzu pa še ni treba bilo hoditi po nauke na realko; ker ima gotovo še vseh 30 in več letnikov »Laibacher Schulzeitunge« pri rokah. Pogledal je samo na imena urednikov in sotrudnikov tega lista iz prejšnjih let in našel, da so ta list urejali in podpirali vedno le sami c. kr. vadniški učitelji, c. kr. glavni učitelji, c. kr. profesorji gimnazije in realke, c. kr. ravnatelji, c. kr. okrajni in c. kr. deželni šolski nadzorniki, ki so vsi večkrat posegali tudi v javno nemško politiko in tudi v listu večkrat krepko udarjali na nemško politično struno.

Za to svoje uspešno delovanje pa niso bili nikdar ustražovani, marveč nasprotno — celo odlikovani. Najmanjše odlikovanje je bilo mesto okrajnega šolskega nadzornika, bodisi za nemške ali pa tudi za slovenske šole. Večkrat so pa dosegli taki uredniki ali sotrudniki, »Laib. Schulz.« službo vadniškega ali celo glavnega učitelja, in če so to mesto že prej imeli, so hrepeneli po službi ravnateljski, ki so jo že prej podelili nekaterim sotrudnikom »Laib. Schulzeit.«, dočim so enemu teh kandidatov za ravnateljsko mesto naklonili celo službo deželnega šolskega nadzornika v sosedni deželi. —

Zakaj pripovedujemo to?

Ker so s slovenskimi učitelji, ki so nastopili na enak način za prosep slovenskega šolstva, nasprotno ravnali: na mesto odlikovanja so na stara leta doživeli vse polno ustražovanj. — Nimamo tu več v mislih samo uradno upokoje-nega ravnatelja L. Domislili smo se še dveh tovarišev na Dolenjskem, pri katerih je ustraževanje in zapostavljenost na dnevnem redu. Tudi ta dva javno nastopata in se oglašata osobito s svojima peresoma in se odlikujeta tudi sicer s svojim delovanjem. Toda to, kar s tem privatnim delovanjem koristita domovini slovenski, ne upošteva nihče njiju predstojnikov. Ali kaj to? To delovanje izven šole zbuja pri njih še sum, da utegneta zanemarjati šolo, ker opravljata še druge posle. Nadzornik poudarja: »Jedes Amt erfordert einen ganzen Mann«. On torej želi, da bi imel učitelj le šolski posel, ne vidi pa pri sebi, da ima sam poleg proforskega posla še inšpektorat, uredništvo lastnega lista in še kakih pet drugih postranskih poslov. Bruna v lastnem očesu ne vidi, pa išče pezdinjo v očeh podložnega mu šolnika, slovenskega mladinskega pisatelja, pesnika, novelista, zadrugarja, glasbenika. Zaradi teh lastnosti išče v uradnem poslovanju takega slovenskega šolnika — mušice in iz mušice je potom disciplinarne preiskave ustvarjen kmalu slon. Referent v c. kr. deželnem šolskem svetu — mož trdi, neizprosen — ki pa ni čital Jurčiča, mož, ki napenja mehke strune le pri nemških šolnikih, takoj verjame, da je muha — slon — in po učitelju je: Uradno ali službeno ali kazensko ga prestavijo ali pa mu odrečejo pravico do večje plače, do starostne doklade i t. d. In Bog ve, kaj ga še čaka.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123-73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zmedeno pravno postopanje v šolskih zadevah.

Odlok ministrstva za notranje zadeve z dne 1. novembra l. 1903, št. 11153, nalaga vsem deželnim predsednikom (namestnikom), da vse administrativne (politične, šolske, davčne) gosposke pravilno, pravično in zakonito postopajo, kadar razsojajo. Odlok jim nalaga, da vsako stranko pred razsodbo zaslišijo, da vsako razsodbo podpro z razlogi in stranki dovoljujejo vpogled v akte ter da vsa vabila in priobčila izročajo pravnemu zastopniku, ako ga stranka ima. Kadar so obravnave, se mora dati stranki prilika, da v izdatni meri pove svoje mnenje. Pri razsodbah v pravnih rečeh je treba povedati razloge. Ako se razsodba ni motivirala, je bilo to pomanjkljivo postopanje, zlasti ako se stranka zaradi tega ni mogla pravno braniti. Ministrski ukaz z dne 27. oktobra 1859 govori isto, poudarja neničnost razsodbe, ako se v nji niso navedli: pravna sredstva, inštanca za pravna sredstva in obrok za pritožbo.

Ti ministrski ukazi nalagajo torej administrativnim gosposkam dolžnost, da v pravnih zadevah postopajo tako pravično kakor sodnijske gosposke.

Vkljub temu vidimo v pravnem oziru toliko zmedenosti, da je groza. Naj navedemo nekaj slučajev! Kvinkvenije ima na Kranjskem pravico dovoljevati c. kr. okrajni šolski svet. Ako se učitelju v plenarni seji te korporacije dovoli kvinkvenija in ako tega sklepa predsednik ne sistira, je ta sklep pravno veljaven. Novcev mu ne more nakazati okr. šolski svet, ker ne razpolaga z deželnim šolskim fondom, marveč c. kr. dež. šol. svet. Zato se ta naprosi, da učitelju nakaže kvinkvenijo. To priliko pa porabi c. kr. dež. šol. svet, da preiskuje akt, preden napiše nakaznico. Ako pa zdaj ta vidi kaj napačnega na učitelju, mu odreče kvinkvenijo, kar je nezakonito, kakor sta ministrstvo in upravno sodišče že večkrat brez uspeha poučila deželni šolski svet.

Meni se sicer s strani te korporacije v tej zadevi niso godile take krivice, toda v drugih zadevah sem pa občutil njeno zmedenost v pravnih zadevah.

Komaj sem bil pred 27 leti nastopil vodstvo meščanske šole na Krškem, sem trdil, da je ta učilnica po zakonu podložna tudi krajnemu šolskemu svetu, in torej ne direktno, s preziranjem tega, okrajnemu šolskemu svetu.

C. kr. okrajni šolski svet (predsednik Schönwetter) je temu pritrdil. Čez nekaj let se je zopet to vprašanje sprožilo in zopet je ta korporacija (predsednik Weiglein) temu pritrdila. Čez nekoliko časa pa trdi ista korporacija pod predsednikom Schönbergerjem, da meščanska šola ni podložna krajnemu šolskemu svetu, in temu mnenju se je pridružil

tudi c. kr. dež. šol. svet, ki mi je dal ostro posvarilo, ker sem zaradi svojih nazorov in prejšnjih razsodib okr. šol. sveta dobival dopust od krajnega šol. sveta, ki je tudi dobil svoje. Naposled sta pa vendar ministrstvo in upravno sodišče razsodila, da je meščanska šola podložna krajnemu šol. svetu.

Kako bo ena ali druga teh inštanc razsodila v zadevi mojega uradnega upokojenja, hočem poročati o svojem času. Tudi tu je slučaj izrednega pravnega postopanja. Zahtevalo se je od mene, naj sam prošim penzije. To je pač zmeden pravni pojem; ukazati, da se prosi. Sicer pa dotični § 57., na katerega se sklicuje umirovljenje, ki ni nič motivirano in proti kateremu se niti obrok za pritožbo ne dovoljuje, zahteva, da bi se moral dotični prosilec za penzijo izkazati z neomadeževanim službovanjem. Faktično je to že bilo, zakaj vsi ukori in posvarila so izgubili pravno veljavo; toda pri tem namigavanju za prošnjo dotični niso mislili, da je moje službovanje neomadeževano. Več §§ učnega in šolskega reda so bili pripravljeni navesti, da se po njihovem mnenju nisem ravnal po njih.

Enkrat so zaropotali s § 24. Uporen učenec ni bil telesno kaznovan. Dobil je kazen, ki ga ja osramotila, kakor je zaslužil. Toda v dotičnem paragrafu, ki navaja jako pičlo število ustrahovanj, niso našli te kazni ne med dovoljenimi pa tudi ne pred prepovedanimi. Vkljub temu »wurde mir ausgestellt.« Drugič smo zaropotali s § 33. (Kako zna sedanji deželni šolski svet razlagati § 27, o tem je bila v državnem zboru vložena interpelacija. Uredn.) Ta § 33. pove, katere uradne spise mora imeti šolski voditelj. Vložnega zapisnika ne navaja; toda imam ga že 27 let in vse vloge ekshibirane. Neka vloga je bila sicer shranjena in doma, a ni bila ekshibirana. Nasledek — ukor. — V § 62. se glasi stavek: »Stanovita učna metoda se ne ukazuje nobenemu predmetu ljudske šole.« Vkljub temu se dandanes nadzorniki, kadar dobe že vse drugo v redu, pritožujejo nad metodami. In tako se je pripetilo tudi meni. Šola je bila vobče pohvaljena, jako pohvaljena, le ravnateljeva metoda je bila slaba. Kakor se izgubi pri damah z nemodnimi modami kredit, tako pride človek pri nadzornikih z dozdevno slabimi metodami ob veljavo. Če je pa to zakonito, za to se ne brigajo. Pravna zmedenost!

I. L.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih, stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXI.

Vprašanje: Ali morejo šolska vodstva prisiliti, da morajo prej ko četrť ure pred poukom odpreti šolske sobe? Kaj je ukreniti voditeljem, ako nanj pritiskajo ne le stranke, temveč tudi krajni šolski svet, zahtevajoč, da stopijo učenci v zimskem času takoj po dohodu v učno sobo?

Postopal sem tako: Šolska veža je bila vedno in vsak čas dostopna učencem. Točno četrť ure pred poukom sem odprl učne sobe. Ob hudem mrazu sem po okoliščinah odpiral tudi učne sobe pred tričetrť, oziraje se na oddaljene učence.

Kakor Vam znano, so nekega tovariša med drugim denuncirali v časopisu, zakaj da je pustil učence zunaj zmrzovati. Pobrli so ljudje hitro to priliko za napad na učiteljstvo. Posledice sem skušal tudi jaz, ko me je župan ovadil — prav uradno — da je »šolcko voctvo velek uržeh,

de se otroci prehlade, ker jih ne pusti v sobo.« V tem obrekovalnem dopisu se mi je kar posredno očitala smrt dveh učencev. Seveda je, pozvan pred sodnijo, dal izjavo, da je bilo vse neutemeljeno in neresnično.

Moje mnenje je sledeče:

1. § 30. učnega reda govori jasno, da nam je nastopiti službo četrť ure pred pričetkom pouka. Ker otroci ne smejo biti brez nadzorstva, tudi v šolo ne morejo prej.

2. Vsak uradnik, da, celo delavec ve natančno čas začetka službe, le učitelj tega ne bo vedel nikdar. Kadar pride kak učenec do šole, nastopi učitelj službo. Gorje učitelju, ako je šel po kakem opravku, ali pa če ni opazil učenca. Z gotovostjo trdim, da se bo s tem odprlo široko polje denunciranja, ki bo bujno cvetelo.

3. Ker šolski vodja ne ve, kdaj pridejo učenci v šolo, mu je nemogoče skrbeti, da se šola izkuri ob istem času. Treba bo vsakemu vodji sv. Duha.

4. Vsak vodja ima med zanikrnimi starši nasprotnikov, ki bodo s svojimi otroci šikanirali učitelja. Nasprotno pa bodo leni otroci hiteli v šolo, da se odtegnejo domačemu delu. —

5. Starši so tudi dolžni o pravem času pošiljati otroke v šolo.

Taki, ki jih puste prezgodaj od doma, so malovredni. Tudi uro oddaljeni otroci lahko zadenejo čas od tričetrť do ure.

6. Učenci se naj navadijo na red že v mladosti.

7. V adventu in postu, t. j. v mrazu, hodijo učenci ob 7. uri k maši. Tam se seveda ne prehlade. Ob pol osmih so že tukaj; učitelj, prevzemi jih!

8. Vedni prepri nastanejo med šolskim vodjo in strankami, kdaj je mraz, kdaj ne. Z datumom se zima in mraz ne določita, prideta ob različnem času.

9. Po § 30. šolski vodja nima pravice siliti podrejenega osebja do službe prej, nego določa zakon. Tedaj naj opravlja službo sam za vse razrede.

10. »Zaveza« naj naprosi dež. šol. svet, da precizira svoje stališče, ker bo s tem isti preprečil šolskim vodjam mnogo mučnih ovadb, ljudem pa zamašil vir teh ovadb. Nadučitelj.

Odgovor: Vi potrebujete jako malo razjasnila, ker ste že sami dobro pogodili in že sami več storili, kakor zahteva zakon, oziroma kako velevali navedeni paragraf, ki niti toliko ne terja, kakor ste vi storili. Vaša šola ni enorazrednica, sicer bi se vi ne podpisovali za nadučitelja. Dotični § 30. pa govori v prvi vrsti le o enorazrednicah, na katerih je učitelj dolžan, da pride četrť ure pred poukom zaradi potrebnega nadzorstva v šolsko sobo. Kako se pa to nadzorstvo vrši na večrazrednicah, n. pr. na dvorazrednici, kakršna je menda vaša, to določi domača učiteljska skupščina. Le potolaženi bodite; kaj provzroča bolezni, tega ne ve ne vaš župan in ne vedo drugi ljudje, ki so bolj učeni od njega. Da bi vi odpirali šolske sobe, kadar vam ukaže krajni šol. svet, tega nikar ne storite, ker on nima te pravice. Vendar pa po svoji previdnosti v izjemnih slučajih (nenadne vremenske nezgode itd.) lahko otvorite učne sobe tudi pred tričetrť. Da bi se pa v take nadrobne razprave in natančna določila v tej zadevi vtikal c. kr. dež. šolski svet, tega ni pričakovati in tudi potrebno ni. Sicer pa kažejo vaša izvajanja o lepem pedagoškem taktu vaše osebe.

Dohtar Stojan.

V ofenzivi.

(Dalje.)

Začnimo pri šolstvu! Mnogokrat smo že čitali, da imenuje klerikalizem šolo hčerko katoliške cerkve, zato želi imeti nad njo neomejeno oblast. Mi se bojimo, upiramo in bojujemo zoper ta klerikalni pravec radi tega, ker se je izkazal klerikalizem v času konkordata pred letom 1870. kot pravi tiran učiteljstva in šolstva. Učitelji so bili takrat sužnji duhovščine in šola z narodno izobrazbo vred pa njegova deveta briga in nekaj nepotrebnega. Navedemo naj samo en zgled. Mlad učitelj je imel pri sebi za gospodinjo svojo sestro, ki je pomagala bratu peti v cerkvi. Takrat je moral biti vsak učitelj tudi organist, drugače ni dobil službe. Obenem je bil tudi cerkovnik. Ker pa ni mogel šole, orglarije in cerkovništva opravljati sam, je najel pomagača za cerkovništvo, ki ga je sam moral plačati. Za ves ta trud in za vse to delo je imel mesečno plačo 21 gld. ali 42 K današnjega denarja, prosto stanovanje, hlev za kravo in nekaj bire. Ta služba je bila ena najboljših na kmetih. Naš učitelj samec je bil nekaj časa tudi z njo zadovoljen, le to mu ni ugajalo, da mu je župnik strogo prepovedal hoditi po gostilnicah. Mlad je bil še in neporočen, vedno biti doma kot puščavnik, to mu ni ugajalo, šla sta s sestro ob nedeljah zvečer tuptatam med ljudi v gostilnico. Z županom sta bili prijatelja, ljudstvo ga je spoštovalo in imelo rado. Bil je dober učitelj, ker je učil, kadar ni imel opravka v cerkvi, vedno rad, če je prišlo le kaj otrok v šolo. V šolo je takrat hodil, kdor je hotel in imel čas, kolikor časa je sam hotel. V tem oziru je vladala za naše ljudstvo pod vladno klerikalizma neomejena sveboda, kar moramo priznati. Župan mu je ponudil občinsko tajništvo za 100 gld. na leto, kar je bila za takratno dobo velika vsota. Naš junak je bil tega jako vesel. Delal je neumorno noč in dan v splošno zadovoljnost občanov. Ker je imel mastne dokodke, pozabil ali prezrl je strogi župnikov ukaz — zahajal je prepogosto v gostilnico. Čeprav ga ni videl nihče kdaj pijanega, je prišel pri župniku v nemilost, tožil ga je dekanu. Dekanat je bil takrat višja, škofijstvo pa najvišja šolska oblast, podobna sedajnemu okrajnemu in deželnemu šolskemu svetu. Dekanat mu je pisal, da mora takoj opustiti občinsko tajništvo, ker je to prevzel brez vednosti župnikove; obenem je dobil s t r o g u k o r zaradi pohajanja gostilnice. Zaman so bile vse prošnje župana in starejšinstva, naš junak je izgubil občinsko tajništvo in obenem veselje do učiteljstva. Kar na tihem sta pobrala s sestro šila in kopita ter odšla daleč proč k nekemu prijatelju trgovcu. Učitelj je postal trgovski pomočnik, sestra je pa pri istem gospodarju služila za natakario. Oba sta bila srečna. Ona se je bogato poročila, on ima še danes veliko trgovino z lepim posestvom. Ako bi bila ostala pri učiteljstvu, bi bila oba berača kakor smo mi vsi.

Ako bi hoteli le površno popisati križe, težave in poniževanje takratnega učiteljstva ter malomarnost šole in narodne odgoje, bi morali napisati cele knjige, kar lahko potrdijo naši tovariši iz one dobe. Klerikalizem je imel takrat v rokah šolo in moč; kdo je mogočnejši in vplivnejši pri vladi in ljudstvu še dandanes od njega? A te moči in veljave ni hotel porabiti za uravnavo šolstva po zgledu Nemcev, ker je hotel imeti narod zagoveden in neumen, da bi ga lažje vladal in molzel. Ta velika klerikalna nemarnost je vladala širom naše države.

Ko je oživela naša ustava po silnem porazu Nemcev 1866. leta, je oživel obenem nov duh: rodil se je sedanji

šolski zakon. Šola je bila iztrgana iz nemarnih rok klerikalizma in učiteljstvo je bilo postavljeno na svobodne, lastne noge. Tega udarca ni mogel in še danes ne more preboleti naš klerikalizem. Papež je ta nov šolski zakon proklel, a vkljub temu je obrodil najlepši sad: avstrijsko in obenem tudi naše ljudstvo se lepo izobrazuje po tem šolskem zakonu, da, ljudstvo je spoznalo njegove dobrote, želi imeti šol — veliko takih šol. Zaman so bili razni pastirski listi; brani po naših cerkvah o brezverskih šolah, zaman ves strup klerikalizma po javnih časnikih, ki je grdil šole in učiteljstvo, zaman so bile in so še sedaj razne gonje naše duhovščine zoper nas in šolo, naš narod je gluh in slep za vse take gonje in tako sramočenje, on zahteva sam mnogo takih šol in učiteljev — in to je naša tolažba! Ali je ta pravec našega klerikalizma pravi?

Naš klerikalizem se je blamiral in se ni v tem oziru naučil prav ničesar, z glavo hoče skozi zid. Napel je vse svoje sile, da bi zmagal. Šolo imenuje prokletstvo za naš narod, naše zanemarjene šole na kmetih palače med strganimi bajtami, učiteljstvu ne privošči izboljšanja plač, čeprav vidi in tudi dobro ve, da ga krvavo zasluži. Takšen pravec je vražji in ne katoliški. Klerikalizem škoduje s tem, da imenuje takšno bojevanje katoliško, da imenuje svojo stranko katoliško in svoje časopise katoliško, veliko samemu sebi, največ pa katoliški cerkvi. Vsak razsoden in pameten človek maja z glavo, ko čuje in bere takšne gorostasne budalosti v imenu katoliške cerkve; kmalu bi ne vedel, če je naša vera prava, ali niso tisti pravi, ki se tako nespametno vojskujejo v njenem imenu. Ne dvomimo nad Kristusovimi nauki, pa tudi nad učečo cerkvijo ne, dvomimo pa nad poštenostjo delovanja klerikalizma, ker se delo tega ne ujema s Kristusovimi ne s cerkvenimi nauki in niti z zdravo pametjo. Ljudstvo, ki nima o tem prave razsodnosti — dvomi in se pohujšuje ter postaja neverno. Naš klerikalizem je v svojem fanatizmu zašel v brezverstvo.

Znano je, da ima klerikalizem tudi za nas večkrat kako sladko besedo, da s tem meče ljudem pesek v oči. Pravi namreč, da dobre učitelje visoko spoštuje in jih čisla ter jim privošči dobrih dohodkov. To sladkanje se ni in se tudi bržkone ne bo nikdar ujemalo z dejanji. Da je slovensko učiteljstvo dobro, požrtovalno, narodno in natančno v izpolnjevanju svojih dolžnosti, so že večkrat izrekle merodajne oblasti, a vkljub temu nam je klerikalizem napovedal boj, vkljub temu nas sovraži iz dna svoje duše, nas prezira, obrekuje in nam škoduje, kjer le more in kadar more. Za to menda ni treba posebej navajati dokazov, ker se to godi skoraj vsaki dan. Ta gonja traja že izza uvedbe novega šolskega zakona. Ali je to lepo in katoliško? Klerikalizem dobro vidi vsako pregreho in vsak pogrešek na nas in pri šoli; kar pa sam dela in uganja, tega ne vidi in tudi niti slišati neče o tem. Če se kdo drzne braniti, zagovarjati in pri tem tudi kaj resničnega povedati o njem, takrat je pa ogenj v strehi. Tak siromak pride z imenom in priimkom na sramotilni oder; vse slabosti, vse prestopke in vse pregrehe prineso naši listi na katoliški podlagi mnogo povečane na beli dan, da bi se svet zgražal nad njim; o tej priliki vedno radi dostavljajo: Glejte, taki so naši učitelji! — Greh enega mečejo na ves stan. Kaj ne, da je to pristno katoliško?

Naša duhovščina prav lepo uči, da je obrekovanje velik greh, ker se s tem jemlje bližnjemu čast, spoštovanje ter se mu lahko škoduje na imetju, Četudi se za trdno ve, da je kaj resnično, se ne sme o tem govoriti, še manj pa pisati,

kar bi imelo lahko slabe nasledke na časti, spoštovanju in imetju bližnjega. — To je jako lep nauk, pa ostaja tudi samo nauk, ker se klerikalizem ni in se tudi menda ne bo nikoli ravnal po njem. On je bojevit, do skrajnosti obrekljiv in tudi škodoželjen. Kristusov nauk »ljubite se med seboj!« je že davno pozabljen in je prišel popolnoma ob veljavo ravno pri tistih, ki imajo ta nauk vedno na jeziku. Ali rodi takšno početje dober sad? Ne čudimo se, da je naš narod ves okužen s svetohlinstvom in sposoben na največje lopovstvo, ko vidi, sliši in bere skoraj vsak dan reči, ki se ne ujemajo prav nič z lepimi nauki naše vere. Sliši duhovščino lepo učiti, a jo vidi nemoralno živeti, lagati, obrekovati, vnemati sovraštvo in prepir ter drviti za posvetnim blagom. Masa našega naroda je grozno demoralizovana po krivdi klerikalizma. Štejejo se med pobožne, a njih dejanja so vražja; prištevajo se klerikalni stranki, a njih početje je hinavsko. Izvzeti moramo nekaj v resnici pobožnih, nedolžnih, nevednih in iz prepričanja klerikalizmu vdanih ljudi, pretežno število je pa popačenih. Vzemimo samo en zgled! Neki mladenič je pred leti spoznal vdovo s tremi še mladoletnimi hčerami. Z vdovo je imel dolgo časa ljubavno razmerje. Ko je dorasla prva hčerka, se je lotil nje. Imel je z njo tudi sad ljubezni. Ni bilo zadosti, tudi druge hčerke se je lotil, tudi ta je kmalu pestovala. Ljubil je tri hkrati. Poročil je prvo, pa obenem zavedel še tretjo. Imel je nazadnje vse štiri. Po smrti matere so mu ostale samo tri njene hčerke, ki živi z njimi še sedaj skupno pod eno streho. Takšnega nemoralno živečega človeka ne bi niti pes povohal na cesti. Vendar denar in katoliško prepričanje izda nekaj. Postal je mož strasten klerikalni agitator in prvoborilec. Vse so mu pregledali in vse pozabili. Imenujejo ga še sedaj poštenega katoliškega možaka, čeprav ne gre nikdar v cerkev. Uživa tudi to čast, da hodi duhovščina k njemu v gostilnico. Nasproti temu poštenjaku se je boril pri volitvah odličen liberelec, ki hodi vedno k maši ob nedeljah in praznikih; a ta je moral nešteto krat požreti zmerjanje brezverca, noben duhovnik pa tudi malokateri klerikalec prihaja v njegovo gostilnico.

Ljudstvo vidi in opazuje, če ne že enakih, pa vsaj podobne slučaje skoraj povsod. Tako demoralizujejo naše ljudstvo na katoliški podlagi. — Sramota!

In ti ljudje se upajo govoriti o odgoji? Taki ljudje hočejo veljati za voditelje našega naroda? Oni hočejo tvoriti veliko politiško stranko vseh slojev širne naše domovine? Prav pravi dr. Krek, ko trdi, da se ne bodo nikoli zedinili svetovni nazor in politiške stranke s katoliškim pravcem. S takim katoliškim pravcem kratkomalo ni mogoče zedinjenje, ker ta pravec ni katoliški pravec, ampak poganski:

Ko smo lansko leto povedali klerikalizmu v obraz bridke resnice, je zakričal: Infamija, laž, preneumno, to nam ne more škodovati! Letos je tudi že naprej vse podpisal za preneumno, ne more dati stvarnega odgovora, ker je boj zoper resnico silno težak. Že lansko leto smo dokazali, da zagovarja klerikalizem greh kot čednost in zaslužno delo; imenovali smo ga tudi brezverca. Dostaviti imamo letos le to, da je v svojih pregrešnih dejanjih do skrajnosti trmoglav, dosleden in nepoboljšljiv — in to vse na katoliški podlagi.

Nemoralno živeč, premnogim slabostim in strastem vdan učitelj ne sodi v šolo, ker bi samo ne užival ugleda pri šolski mladini, marveč se bi izpodtikala nad njegovim življenjem in delovanjem; vsi njegovi lepi nauki bi bili zaman; smejali bi se mu učenci v obraz, njegove poučevanje bi bilo negativno in celo pohujševal bi nedolžne otroke, ker bi ti od ust do

ust raznašali njegove pregrehe in slabosti. Če zahtevajo od nas, in to po pravici, lepo, moralno življenje in vestno izpolnovanje stanovskih dolžnosti, da nismo v pohujšanje mladini in v izpodtiko odraslim, tembolj moramo to zahtevati od duhovščine. Pa kakšna je naša duhovščina? Imamo sicer nekaj dobrih, bogaboječih, mirnih, pridnih in vsega spoštovanja vrednih duhovnikov, a žal, da so ti v veliki manjšini. Večina je bojevita, prepirljiva, obrekljiva, nemarna v izpolnovanju, dolžnosti. Razvnema jo strast politiškega fanatizma in tudi živi nemoralno. V dokaz te trditve poznamo nebroj slučajev pa to je smrad iz pekla, bolje je za sedaj, da to opustimo ter da podpremo trditve z že vobče znanimi dejstvi.

Znano je, da mladina kaj rada posnema svoje stariše, učitelje in sploh odrasle ljudi. Opazuje njih delovanje in govorjenje ter poizkuša enako ravnati in govoriti. Naša duhovščina je imela takšno odgojo; ona se ravna po zgledu svojih učiteljev. Dr. Krek je odgojitelj bogoslovcev, on pravi: »Sentimentalnosti je tudi preveč. Kar je izvira iz nevrastenije — bodi, da si ni pravzaprav tudi nič vredna, a kar je doma v duševni lenobi, v častihlepju ali pa v strahopetnosti, se mi gabi. Ni vredno počenega groša tisto javkanje: kaj bo, kaj bo? Malo debele oblike so sicer, ki nas z njimi obdelavajo nasprotniki, a za sentimentalnosti ni prostora. Pohujšanje mladine, ljudstva! — Tako ugovarjaš. Priznavam.« Na drugem mestu pravi: »Omenjati pa moram, da se mi ne zdi veljaven tisti razlog, ki ga navadno čujemo v zdihovanju nad bratomornim prepričanjem i t. d. Boj sam na sebi ni nič slabega. V boju se rode velike ideje, boj služi napredku. Seveda zahteva žrtev, a strah pred žrtvami je slabo znamenje za idealizem. Kdor se iz strahu izogiblje boju, ne zasluži drugega, nego da se gre preko njega naprej.« — Štem priznava, kar smo trdili, da je naša duhovščina bojevita, da rodi bratomorni boj pohujšanje, sovraštvo in prepir, greh in žrtve, pa vse to nima pri njem nobenega pomena, bojevati se mora naprej! Tako piše, izpodbuja in uči dr. sv. pisma, učitelj in odgojitelj naše duhovščine. In res, taka je tudi naša duhovščina. Zakaj se pa bojuje naš klerikalizem? Ali zoper krivoverce? Kaj šel Nadel si je težko nalogo; gospodovati neomejeno nad našim narodom ne samo v duševnem, marveč tudi v posvetnem oziru. Prirodna protisila temu stremljenju je liberalizem, ki goni duhovščino v cerkev k izpolnovanju dolžnosti. Klerikalizem je pa gluh in slep za take opomine. On drvi naprej v svoji fanatični slepoti, ne meneč se za greh, sovraštvo, bratomorni boj za žrtve in za vse zlo, kar ga pri naša boj. Kaj greh, ljubezen do bližnjega, prepir, sovraštvo, žrtve in zlo? — To ni nič! — Kdo bi se oziral na te malenkosti, na Kristusov nauk, sv. evangelij in lepe nauke katoliške cerkve? To je za staro šaro! — Boj, boj! Ta je nekaj vreden! In v tem boju zlorablajo prižnico, izpovednico in katoliško časopisje. Hujskajo in lažejo da smrdi! —

Isti dr. Krek je oče propadlih konzumov in voditelj krščanskega socializma. On je tudi velik prijatelj šole in učiteljstva, ker je autor znamenitega članka »Pons asinorum.« Človeku ni dobro biti samemu, zato ima tudi Krek somišljenike, ki mu pomagajo po znanem pravilu: Namen posvečuje sredstva! Vse klerikalno početje blagoslovja in odobruje naš presvetli vladika, ki je sicer pobožen in dober človek, pa obenem tudi bojevit in zagrizen klerikalni fanatik. — Že slišimo, kako škripljejo z zobmi ter kriče: Infamija, laž, preneumno, saj to nam ne more škodovati! Klerikalizem ne čuje rad o svojih napačnih delih, čeprav sam kaj lepo uči, da je spoznavanje samega sebe ter zmaga in vojskovanje nad lastnimi čuti in

slabostmi potrebna in lepa čednost. On bi nam privoščil ključnico na ustnicah in prste v stiskalnicah da bi ne mogli kaj takega pisati, kakor je to delala inkvizicija v srednjem veku, a tistih časov ni več. Duh svobode nam daja pravilo svobodnega izražanja misli. To svobodo hoče klerikalizem zaman ukovati v molčečnost, in vdanost v voljo božjo. Klerikalizem nam je napovedal boj, mi smo primorani govoriti. Ako on kot oznanjevalec ljubezni, miru, sprave, vere in Kristusovih nauk napoveduje boj na življenje in smrt ter pri tem nobeno, še tako grdo dejanje ne smatra za greh, ne sme tudi nam zameriti in vzeti za zlo, ako mu zabrusimo v obraz golo resnico. Mi strogo ločimo vero od dobrih in slabih duhovnikov. Dobrim — naša čast in spoštovanje; slabim, za posvetnosti se borečim fanatičnim politikom velja naš boj. Ti pa tudi ne zaslužijo nič drugega, ker vodijo naš narod v gmotno škodo, pohujšanje, greh, v temo nevednosti in v sužnost duha. Takšne ljudi je baje sam sedanji papež imenoval smrad iz pekla in to je tudi edino prava beseda! (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Belokranjsko učit. društvo je imelo dne 8. t. m. v Črnomlju hospitacijo in zborovanje, ki se ga je udeležil g. c. kr. okrajni nadzornik J. Turk, dva gospoda kolega očeta frančiškana iz Novega mesta in 23 članov učit. osebja iz našega okraja. Kot delegata k »Zavezini« skupščini sta bila izvoljena gg. Franc Šetina, nadučitelj v Črnomlju in Miško Kosec, nadučitelj v Dragatušu. Nastopa »Škorec« (naz. nauk v 1. raz.) in črka »H« (lepopis v 2. raz.) kakor tudi predavanje iz elektrike so gg. referentje izvršili s povoljnim uspehom.

Hospitacije imajo za učiteljstvo res izobraževalni pomen. Združene pa so z mnogimi stroški in to zlasti v našem okraju, kjer smo brez železnice. Kakor slutimo, postanejo sčasoma hospitacije, ki se jih učiteljstvo sedaj udeležuje prostovoljno, — uradna zahteva. Faktorji, ki mislijo to uvesti, naj se domislijo naših praznih žepov. Učiteljstvo teži po višji izobrazbi in v ta namen rado žrtvuje po svoji moči na oltar domovine. Nikakor pa ne bi moglo pri svoji skoro navadnega denarja enaki plači zmagovati stroškov, ki bi bili v zvezi z uradno zahtevanimi hospitacijami. Omenjeni stroški bi gotovo presegali v 1. letu učiteljevo enomesečno plačo. Na to naj bi se ozirali pri nalaganju novih dolžnosti!*) L. B.

Štajersko.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo 18. rožnika ob 2. uri popoldne na Vranskem. 1.) Na dnevnem redu je podavanje o avtoriteti; poroča g. I. Jakše. 2.) Skupna pevska vaja za učiteljski koncert v Mozirju.

Anton Farčnik,
predsednik.

Savinsko učiteljsko društvo ima po zborovanju dne 18. junija pevska vaja za koncert v Mozirju. Ker bo treba v Mozirju častno nastopiti, bo potrebna tudi poštena vaja. Vse gospodične in vsi gospodje, ki so se oglasili za sodelovanje pri koncertu, se tem potom opozarjajo, da se pevske vaje zanesljivo udeležijo. Pokažimo ljudstvu, da nam je »Učit. konvikt« pri srcu, in isto bo tembolj vedelo ceniti stremljenje naprednega učiteljstva. Na svidenje na Vranskem!

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je zborovalo 1. dne junija v Celju. Zborovanja se je udeležilo prav častno število članov ter gostje g. Petrak iz Št. Jurja ob Taboru, gdč. Presker in gdč. Valenčak, obe iz Št. Vida pri Šmarju,

*) Če pride do tega, se kratkoma tej nezakonitosti upremo in ne pridemo! Naša prostovoljna pridnost neha takoj, če jo hoče izkoriščati birokracija. To si naj dobro zapomnijo.

Uredn.

nanovo pa so pristopili našemu društvu gdč. Gajšek iz Kalobja, g. Jos. Gosak iz Dramelj in g. F. Zupančič, nadučitelj v Št. Rupertu nad Laškim.

Po pozdravnem nagovoru predsednikovem ter po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika nam prebere predsednik iskreno zahvalo ravnatelja g. Lapajnetu za sočutno izjavo, poslano mu od našega društva. Na društvo sta došli kolekti poštnih znamk za Učiteljski konvikt, ki se razpošljata na dve strani, in oklic »Društva za zgradbo učit. konvikta« za pristop k temu, o čemer se je že razpravljalo pri zadnjem zborovanju.

Nato nam je zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu celjskem, g. A. Gradišnik, podal verno sliko o svojem delovanju v omenjeni korporaciji v minuli perijodi*). Iz njegovega obširnega poročila smo posneli, da je bil vedno in v vsakem slučaju vnet zagovornik učiteljstva, ki zastopstva pač ni moglo boljši moči poveriti kakor njemu. — Med drugim je omenil tudi pohvalne dekrete, ki jih okr. šol. svet podeljuje nekaterim učiteljem za izvršitev konferenčnih tem; on seveda ne glasuje nikdar za podelitev pohvalnih dekretov. Če je že vsakega člana skupščine dolžnost, »temeljito pismeno izdelati eno nalogo«, čemu treba torej še koga hvaliti? Če se pa že izreka komu hvala, tedaj naj se temeljiteje preiskuje, kdo je hvale vreden: tisti morda, ki nikdar ni naročen na kak učiteljski list, ki nikdar ne čita niti enega lista, niti ene knjige, ali pa tisti, ki svoje naročene stanovske liste in knjige pedagoške vsebine marljivo prebira z namenom, biti vedno na višku izobraženosti. Enakega mnenja je tudi neki drugi član, ki še poudarja, da so taki pohvalni dekreti za naš pač preveč »šolarski«. Končno društveno mnenje, ki je bilo soglasno potrjeno je: Mi storimo radi svojo dolžnost v vsakem oziru, tudi z veseljem izdelujemo konferenčne elaborate, a za njih izdelovanje ne reflektujemo na pohvalne dekrete.

Koncem svojega izvrstnega, vse navzoče zanimajočega poročila je zastopnik na interpelacijo tov. g. Fr. Brinarja izjavil 1. da je okrajni šolski svet celjski našemu šolstvu in učiteljstvu naklonjen, 2. da je občevalni jezik pri sejah slovenski, le z ozirom na tolerantnost predsednikovo se govori časih nemški, zapisnik je nemško-slovenski, 3. da nekateri šolski voditelji popolnoma po nepotrebnem poslušajo z našim okr. šol. svetom v nemškem jeziku.

Nato se tov. podpredsednik g. A. Petriček, ki je bil med tem prevzel predsedstvo, v prav iskrenih besedah zahvali zastopniku za njegov trud v okr. šol. svetu ter ga prosi, naj, zopet izvoljen, vztraja na tem težavnem, častnem mestu, na kar tov. g. Gradišnik obljubi zastaviti vse svoje moči v dobrobit svojih tovarišev. Viharno ploskanje in burni pozdravi navzočih so bili odkritosrčna zahvala tov. zastopniku za obili trud.

Tovariš g. Voglar je navzoče opozoril na razstavo prostoročnega risanja po moderni metodi, ki bo v mesecu septembru v Zagrebu, vzpodbujajoč, naj tovariši pošljejo tja razstavne predmete. Tovariš g. Krajnc pa je razkazal nove obrazce za šolske zamude, ki jih je sestavil sam in ki obetajo biti praktični in učiteljstvu olajšati delo; o teh obrazcih se bo razpravljalo pri uradni učit. skupščini. Koncertnemu odseku se je dovolil iz društvene blagajnice predjem 20 K za nabavo not in drugih potrebosti.

Sklenilo se je, da se vrši prihodnje zborovanje prvo nedeljo meseca julija.

Savinsko učiteljsko društvo je zborovalo dne 4. jun. v Gomilskem. Zborovanja se je udeležilo 22 članov. G. Zotter je predaval o enotnem postopanju učiteljstva pri obravnavi šolskih zamud. Njegovo predavanje je zbudilo živahno debato. Gosp. predavatelj je predlagal več točk, ki so se vse sprejele ter so vredne, da jih zve tudi širše učiteljstvo; zato jih hočemo prihodnjič priobčiti. Nato se je vršila z listki pozizkusna volitev delegata za dež. učit. skupščino, pri kateri je dobil največ glasov g. Zotter. Dosedanji zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu, g. Zotter, je iz več vzrokov odklanjal izvolitev; zato je dobil največ glasov predsednik g. Farčnik.

*) Taka poročila so vse hvale vredna. Štajerskemu učiteljstvu sodi v tem pogledu prvenstvo. Naj bi našlo posnemovalcev tudi v drugih kronovinah!

Uredn.

Tovariši in tovarišice, bodite solidarni in oddajte vsi glasove omenjenima kandidatoma na dan skupščine. Zaradi koncerta v prid »Učit. konviktu« v Mozirju pod vodstvom gosp. R. Vrabla se je sklenilo, da se poda g. Vrabl o priliki zborovanja gornjegrajskega učit. društva v Šmartno, kjer se bo vršila pevska vaja. »Sav. učit. društvo« pa ima svojo vajo dne 18. junija na Vranskem. Za sodelovanje v Mozirju se je naprosil tudi vranski tamburaški in pevski zbor. Veselica »Sav. učit. društva« v prid »Učit. konviktu« ki se je vršila 14. majnika na Vranskem, je prinesla konviktu 120 K 04 h čistega dobička. Sklenilo se je naprositi g. blagajnika konvikta, da naj smatra poslano vsoto kot prvi obrok na račun pokroviteljnine »Sav. učit. društva«. Na vprašanje, kako zadostenje bo zahtevalo društvo za neosnovani in neutemeljeni napad g. J. Kr. na predsednika in ostale člane, je odgovoril g. predsednik, da smatra omenjeni napad preneumen in premalenkosten ter se mu ne zdi vredno na to odgovarjati, zlasti ker gosp. J. Kr.-a dobro pozna. Ker hočemo imeti v društvu mir, se sklene take in enake napade popolnoma ignorirati. Dalje se sklene, da si društvo ustanovi definitiven pevski zbor pod vodstvom g. R. Vrabla. Prihodnje zborovanje, ki bo združeno s pevsko vajo, bo v nedeljo dne 18. junija na Vranskem. Tovariši in tovarišice, bodite zavedni! Ne ostajajte doma, ampak prihajajte redno k zborovanjem!

Književnost in umetnost.

XLI. občni zbor „Slovenske Matice“ se je vršil v Ljubljani dne 7. t. m. Lansko leto je »Matica« izdala 7 knjig v obsegu 75 tiskovnih pol. Letos dobe društveniki zopet 7 knjig, in sicer: 1.) Letopis, 2.) Zbornik, 3.) Simončičevo bibliografijo, 4.) XVIII. zvezek »Zabavne knjižnice« (I. del dr. Vošnjakovih memoir), 5.) II. zvezek »Prevodov iz svetovne književnosti« (»Trgovca beneški« v prevodu Otona Zupančiča), 6.) XII. zvezek »Knezove knjižnice«, 7.)? — Število članov nazadnje. Največ članov je imela »Matica« l. 1901 (2948), potem je število padalo za 81, 77 in 62 članov. — Vsega imetja je 117.194 K 36 h. — Dopolnilne volitve so imele ta-le izid: Oddanih je bilo 200 veljavnih glasovnic s 1100 veljavnimi glasovi. Prejeli pa so in so torej izvoljeni: dr. Matija Murko 1094, Luka Svetec 1085, Fr. Finžgar 1077, Peter Grasselli 1044, Engelbert Gangl 773, Fran Govékar 754, Anton Trstenjak 718, dr. Valter Šmid 712, Fr. Milčinski 693, Jakob Turk 677 in dr. Jožef Stare 617 glasov. Klerikalni kandidati dr. Jožef Lesar (288), Anton Zupančič (286) in dr. Jožef Gruden (105) so torej propadli. Učiteljstvo ima sedaj v odboru tri zastopnike: Jakoba Dimnika, Jožefa Kostanjevca Engelberta Gangla, kar je popolnoma pravilno. Duhovščina ima pa še vedno 8 svojih zastopnikov, kar je menda dovolj. — Kakor poročajo ljubljanski dnevniki, se je dosedanji predsednik, g. nadzornik Fr. Levec, odpovedal častnemu svojemu mestu, kar je iskreno obžalovati. Ali je to sad neprestanega klerikalnega hujskanja, ki hoče zanesti v ta naš prvi književni zavod umazano svojo politiko? Dobra stvar zahteva, da g. Levec ne vztraja pri svoji odpovedi. — Učiteljstvu polagamo na srce, naj deluje po svojih močeh, da se dvigne število Matičarjev.

»**Katoliški Obzornik**« se v II. svojem letošnjem zvezku zaganja v našo kritiko, ki smo jo priobčili v 1. štev. let. I. o Aškerčevem »Primožu Trubarju«. Napisal je odgovor dr. Evgen Lampe. — To je najlepši dokaz, da je naša sodba prava. Veseli nas to priznanje!

Nebesa. Roman. Spisal Marko Zorin. 1. Sešitek. Ljubljana 1905. Tiskal Dragotin Hribar. — Roman »Nebesa« bo izhajal v zvezkih na poltretji tiskani poli in stane zvezek 50 h. Zvezki bodo prihajali najmanj po dvakrat na mesec. Ako se naroči 10 zvezkov skupaj, se dobi eden po vrhu. — Vseh zvezkov bo nekaj nad 20.

»**Slovenska Šolska Matica.**« Ravno kar pošilja načelnštvo »Slovenske Šolske Matice« s svojim poverjenikom nabiralne pole za člane. To društvo je za razvoj slovenskega

šolstva neprecenljive vrednosti. Knjige, ki jih je »Slov. Šolska Matica« izdala do sedaj, so za pripravo in nadaljno izobraževanje učiteljstva velike važnosti. Smelo trdimo, da je društvo storilo že doslej veliko več, kakor smo pričakovali. Kar je ribi voda in rastlinam primerna vlaga, so dobri učni pripomočki za šolski napredek. V rokah učiteljstva je napredek šolstva in sreča našega naroda. Neobhodno potrebno je, da učiteljstvo in tudi drugi izobraženi krogi podpirajo z naročitvijo za napredek in izobrazbo šolstva se borečo »Slov. Šol. Matico.« — Res je, da se učiteljstvo bori za obstanek. — Kruha ni — novcev nedostaja za najnujnejše potrebe, z lakotjo in bedo se mora boriti dan za dnevom, leto za letom, brez upa na boljšo bodočnost. Pri takšnih okoliščinah gineva veselje za vestno in trudapolno delovanje v šoli in zunaj nje, kjer ima učiteljstvo vedno polno dela za svoj narod. Isti narod, ki zanj učiteljstvo žrtvuje vse svoje moči, noče dati kruha zaslužnim delavcem na polju prosvete; za vse druge imajo denarja, ti naj pa stradajo! Vkljub temu učiteljstvo ne sme obupati, kdor ostane zvest svojemu poklicu, je junak — heroj! Dan plačila mora priti! Vsak učitelj — pa tudi učiteljica — naj si odtrga od svojih ust na leto 4 K ter naj se naroči na »Slov. Šol. Matico«; tudi vsaka šolska knjižnica mora biti naročena nanjo, da bo imela vsaka šola prepotrebne učne pripomočke. Za šolsko knjižnico so dolžni prispevati krajni šolski sveti; ti naredijo svojo dolžnost, ako naredi tudi učitelj voditelj svojo. Dolžnost vsakega učitelja-voditelja bodi, da prispeva vsak krajni šolski svet za šolsko knjižnico članarino 4 K za »Slov. Šol. Matico«. Kjer ni drugače mogoče v teh silno kritičnih časih, naj bo vsaj šola naročena. Zalostno je, da ni v nekaterih šol. okrajih skoraj nič naročnikov. Ta brezbržnost se mora popraviti. Vsak učitelj-voditelj naj nabira člane v svojem okrožju ter naj odpošlje članarino na svoje poverjenike, ki se jim bodo službenim potom odposlale knjige brez nadaljnjih stroškov. Na delo torej!

Slovenska jezikovna vadnica za tesno združeni pouk v slovnici, pravopisju in spisju, v petih zvezkih, spisala H. Schreiner in dr. J. Bezjak, 3 zvezek, za četrto šolsko leto, založil F. Tempsky na Dunaju 1905 je v občo rabo dovoljena z odl. c. kr. naučnega ministrstva z dne 31. velikega travna 1905, št. 18420. Cena 80 h.

Vestnik.

Šolske vesti na Štajerskem. V pokoj je šel na lastno prošnjo nadučitelj Hernauss v Šoštanj. — Nadučitelj na deški ljudski šoli v Ptuj je postal ondodni učitelj J. Wolf; za učitelja na isto šolo je prišel nadučitelj Albin Wankmüller od Sv. Duha v Haložah. — Premeščeni sta učiteljici Matilda Dragatin iz Št. Jurja nad Tabrom v Št. Lovrenc nad Mariborom in Marija Škerbinc od Sv. Marjete niže Ptuja v Št. Jur nad Tabrom. — Stalno upokojena je učiteljica Karolina Lešnjak.

Shod narodno-radikalnega dijaštva se vrši v Trstu najbrže dne 6., 7. in 8. septembra. Na programu je tudi vprašanje o ljudski izobrazbi.

Prešernov spomenik postavijo v Ljubljani meseca avgusta t. l.

Čudno čudno! Iz Ljutomera nam pišejo: Tiho smo se pogledovali, ko smo 8. t. m. odhajali od dolgo trajajoče, a malo plodne uradne skupščine. Skupščine? Kaj šel Saj smo se učili samo komando »halt« Maul! Despotični nadzornik g. Dreflak nas je enkrat »pogruntal.« Krmil nas je z neslanimi eksercijami, dostikrat pomešanimi z netaktnimi napadi, posebno pa si je »izposodil« gdč. učiteljice. Tudi v službi osivele glave se mu niso zdele vredne ozira. O dostojnosti je sicer mnogo govoril, a sam bi trebal najprej Kniggeja. Apodiktično je prestrigal govornike in se ni nikako držal določbe dež. šol. sveta: der Vorsitzende kann jedem Sprecher das Wort entziehen, wenn dieser ungeachtet zweimaliger Ermahnung vom Gegenstande abschweift

oder einem Mitgliede persönlich nahetritt. — Nismo slišali nobenega opomina, ampak samo njegov oblastni, nervozno-apodiktčni: »Ich bitte, ich erkläre den Gegenstand für beendet«, še preden je vedel, kaj hoče govornik povedati. Ali so mu učitelji metle? Ali je nezmotljiv in nedotakljiv? — Poznamo sicer že dobro njegovo pretirano rigoroznost in pedantnost, a njegova sedanja brezobzirnost je presegala vse meje. Udarec je padal za udarcem, vedno je ponavljal, da znani ukazi znajo za najmanjše povzdignjene glave dotičnega »zdrobiti v prah«. Čutilo se je dobro, kaj hoče s tem reči. Takega nadzornika menda nima več od Mure do Adrije. Uboge učiteljske pare nimamo že itak nič več dobrega, a še pri uradni skupščini, kjer bi se radi medsebojno ojačevali, nas tepta in tiranizuje nadzornik! — Ali misli, da smo take duševne sirote, da bi ne spoznali, kam moli pes taco? Komandiral je kakor turški paša, hvalil pa samo svoje satrape, vsi drugi bi mu morali biti le marijonete. Pa ne bo! Mnogo glasov se je po prvem oddihu slišalo že zdaj, da tako teptanje po nas izziva odločni odpor. Tega bomo tudi izvršili, ako g. nadzornik ne krene na drugo pot. Naj pomni, kaj pomeni to, da se je po njegovem običajnem »ich erkläre die Konferenz für geschlossen« dvorana brez vsakega poslavljanja, kakor se je prejšnja leta godilo, mahoma izpraznila in je le par njegovih satrapov še pri njem ostalo. Opomniti je še treba, kako posebno je povzdignil referente, nemškega učitelja Vollerja, tega plagiatorja snovi za svoje referate, ki je tudi sedaj zopet kot referent »aus Inspektors Gnaden« o biološki metodi skoraj celega Schilla doslovno prepisal in nas s tem gradivom krmil, kakor bi mi drugi o njem ničesar ne znali. Po dokončanem čitanju pa ga je nadzornik vendarle patetično pohvalil: »Ich danke, sie haben Ihre Aufgabe vorzüglich gelöst. Für ihren ausserordentlichen Fortbildungseifer spreche ich Ihnen meine vollste Anerkennung aus.« O, sancta simplicitas! Prepisati in prečitati, to bi zadel vsak vaški učenec. Pravilno bi pač bilo, da bi mu rekel: »Für ihre ausserordentliche Mühe und Geduld, mit der sie zumindest zwei Drittel einer 53 Seiten starken Brochure wörtlich abgeschrieben und auch nicht einen eigenen Gedanken einzuflechten gewusst haben, spreche ich Ihnen meine vollste Verwunderung aus.« — K temu predmetu ni niti razgovora otvoril, kakor da bi poleg njega tudi bil Voller nezmotljiv, ampak toli važen predmet je bil z referentovo pohvalno zopet apodiktčno »abgetan«. Voller bo seveda kakor še vselej tudi sedaj dobil za svojo »Plagiatorenleistung« na nadzornikovo priporočilo od dež. šol. sveta pohvalo in se bo celo po časnikih proslavljaj, a mi smo odšli z dolgimi nosovi. Ako se še kje na Slovenskem nahaja tak nadzornik, na dan ž njim! Pokažimo, da je naši potrpežljivosti lahko tudi enkrat — konec. Takega despotizma se moramo prej ali slej otresti, to je neznosno! Nadzorniku pa nasvetujmo, naj prihodnje leto pokliče k skupščini same svoje satrape in izmed njih vzame referente, ker tako poročevanje nam itak že a priore smrdi!

Okrajna učiteljska konferenca za ptujski šolski okraj se je vršila dne 5. t. m. po običajnem redu. Za odposlanca v letošnjo deželno učiteljsko konferenco sta bila izvoljena gg. Fran Podobnik, nadučitelj v Hajdini in Mihael Vavhnik, nadučitelj pri Sv. Marku, zastopnikom učiteljstva v okrajnem šolskem svetu za bodočo šestletno dobo pa vnovič g. Fran Šorn, nadučitelj pri Sv. Lovrencu na Dravskem polju.

Zelo važna razsodba upravnega sodišča v šolskih zadevah. V češkem mestu Vičav imajo 5 razredno nemško šolo, ki jo obiskujejo tudi otroci železniških uslužbencev iz sosednjih občin. Ko je prešla mestna občina v češke roke, je okrajni šolski svet zunanjim otrokom prepovedal sprejem v mestno nemško šolo. Naključni nemški starši so se pritožili, in vse inštanice do upravnega sodišča so dale staršem prav. Upravno sodišče pa je zavrglo razsodbo naučnega ministrstva ter izreklo, da mestna občina ni dolžna sprejemati zunanjih otrok v šolo. Posledica temu bo, da se bo nemška petrazrednica morala reducirati v trirazrednico. Razsodba je velikega pomena za tiste slovenske občine, ki morajo zdrževati vsiljene jim nemške šole.

Pozor! Vsem onim gg. učiteljem, ki so namenjeni prositi za nadučiteljsko mesto na Dobrovi pri Ljubljani, svetujem, naj si gredo poprej ogledat šolo, da jih ne bi bližina Ljubljane prevarila. Res, neverjetno, da je v neposredni bližini stolnega mesta taka beznica odločena nadučitelju za stanovanje. **Sosed Dobrin.**

Naše nemške šole. »Edinost« pravi, da je že večkrat opozarjala poklicane kroge na tržaške nemške šole, na katerih se mnogo slov. otrok odtujaše svojemu rodu na prav grd način. A mislite, da je kaj pomagalo?! Še vedno je ostalo pri starem. Slovenščina je za Slovence še vedno neobvezen predmet. Poučujejo pa v materinščini te naše nesrečne otroke ne usposobljeni in le tuptam usposobljeni »Deutschnationalci«. Odveč bi bila tu vsaka beseda. Ali ne zna, ali pa noče učiti, ker je to proti njegovemu prepričanju. Največkrat pa oboje: ne zna in tudi noče! Pa saj ima vsakdo, ki poučuje, nadzorstvo! — Tako porečete, kaj ne? Da, tudi te »Deutschnationalce« nadzorujejo, ampak kako! Tu bodi povedano, da jih nadzorujejo njihovi šolski vodje, ki znajo o slovenščini le toliko, da je to slovanski jezik, ki ga morajo (kakor pravi Avstrijci) vsaj — bagatelizirati, če že ne sovražiti. Na nemški šoli na »Piazza Lipsia« vpisuje v tiskano letno poročilo tamošnji vodja vse Slované v rubriko »Slaven«, medtem ko imajo Italijani, Francozi, Španjolci, Angleži in Nemci vsak svojo rubriko. Slovenskih gospodov nadzornikov pa slavna avstrijska vlada noče pooblastiti v to nadzorovanje, ker bi se na ta način Slovenci morda naučili nekoliko slovenskega. Mi pa mislimo, da bi ta res slavna vlada lahko poverila to sicer majhno delo enemu slovenskemu nadzorniku, morda okrajnemu, v čigar področje sodi celo privatna srbska šola. Sicer so pa začeli tudi na Kranjskem te stvari urejati. Saj zahtevajo iz slovenščine izprašane učitelje za krško meščansko šolo, na kateri je učni jezik nemščina. (»Uč. Tovarš« št. 21. 26. maja 1905.) Torej tudi na Kranjskem, samo Trst ostaja še tam, kjer ni pravice. Sicer pa so Slovenci v Trstu protežirani — kaj ne, krivonosni Breitner?! — Vnovič se tem potom obračamo do v to poklicanih činiteljev, naj store vendar enkrat konec tem vnebovpijočim razmeram, ki so vredne kake afriške, divjaške naselbine, nikakor pa države, v kateri imajo odločilno besedo hvaljeni kulturonosci Italijani in Nemci.

Prebivalstvo v Avstriji po poklicu. Na temelju podatkov ljudskega štetja z dne 31. decembra 1900. je bilo konstatirano, da je bilo od tedanjega prebivalstva v Avstriji 14,108.596 oseb, ki so imele stalen poklic, 12,042.112 oseb pa je bilo brez stalnega poklica — to je gotovo lepa ilustracija kulturnih in socialnih razmer! O, srečna velesila!

Tiskarski škrat. V članek »Še enkrat — razstava risarij v Zagrebu« se je vtihotapila neljuba pomota. Tretja vrsta v prvi koloni pod črto mora priti med drugo in tretjo vrsto drobnega tiska v isti koloni. To naj čitatelji popravijo.

O dopisnicah. Neki londonski list piše o tem: Prva dopisnica je bila izdana na Dunaju leta 1869. in tri mesece potem je bilo že prodanih tri milijone komadov. Dne 1. julija 1870. so jih pričeli prodajati na poštah v Pruski. Prvi dan jih je bilo v Berlinu prodanih 45.468 komadov. Leta 1872. so uvedli dopisnice v poštni promet Anglija, Belgija, Danska, Švedska, Norveška, Rusija in Francija. Leta 1873. so jih uvedle Čile, Amerika, Srbija, Romunija in Španija, 1874. Italija 1875. Japonska, 1876. Grška. V Ameriki jih je bilo prvo leto prodanih 60 milijonov komadov. Prve razglednice so bile izdelane v Padovi. Nemška jih je takoj uvedla ter prodala na leto 1000 milijonov komadov. Na razglednice je, v nekaterih deželah uvedena tudi cenzura. Na Ruskem n. pr. nesmejo razpošiljati razglednic s sliko grofa Leva Tolskega, v Turčiji ne s podobo in imenom Mohameda. Na Francoskem so nedavno zažgali 80.000 raznih razglednic.

— **Kmetijsko šolo za planšarstvo** so otvorili dne 4. t. mes. v Grabenhofu pri Admontu.

— **Vseučilišče v Atenah** obiskuje nad 2000 slušalcev.

Razgled po šolskem svetu.

— **Uradno priporočilo.** Francoski naučni minister je nedavno izdal okrožnico na vse šolske nadzornike, kjer jim priporoča učiteljsko sirotišče (Oeuvre de l'orphelinat nekak naš »Učiteljski konvikt«), ki je v 18 letih svojega obstanka adoptiralo 3500 sirot in razdelilo 1.600.000 frankov. Spuščino društva, ki vzdržuje to sirotišče, je posetil lansko leto sam predsednik republike. Minister pozivlja nadzornike, da naj pristopijo društvu in mu nabirajo članov. — A kako je pri nas?

— **Šola v gozdu.** V gozdiču Grunenwaldu med Berlinom in Potsdamom so ustanovili šolo za slabotno deco, ki ji je treba gozdnega zraka. Tuberkulozni otroci so izključeni. Šola je zgrajena za 120 otrok obojega spola. Zjutraj odidejo otroci iz Charlottenburga, a zvečer se vrnejo. Po tramvaju se vozijo brezplačno. Na dan se uče dve in pol ure. Opoldne dobivajo krepko hrano. Poučujejo trije učitelji in ena učiteljica, ki so takisto slabi in potrebni zdravega zraka. Šola je otvorena samo poleti. Vzdržava jo društvo gospá Rdečega križa. In pri nas?

— **Učitelji prvega razreda.** V »Freie Schulzeitung« priobčuje K. Limy članek, kjer dokazuje, da bodi pouk v I. razredu poverjen najboljšemu učitelju (oziroma učiteljici), ker se nikjer tako ne kaže individualnost učenčeva kakor v I. razredu in ker ni nikjer treba toliko praktičkega poznavanja psihologije kakor v I. razredu.

— **Izdatki za šolstvo na Češkem.** L. 1903. so plačali naklad za meščanske šole v čeških okrajih 4.072.654 K, za ostale šole 19.989.114 K v nemških okrajih pa za meščanske šole 2.794.074 K, za ostale šole 13.292.096 K.

— **Nov učni predmet na vseučilišču.** Privatnemu docentu na vseučilišču v Curihi, dr. O. Wettsteinu, je vlada dovolila, da sme predavati na vseučilišču o zgodovini, pravu in tehniki tiska. To je torej prvo vseučilišče, kjer je časnikarstvo priznan učni predmet.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 638.

Kranjsko.

Na trirazredni ljudski šoli v Srednji vasi v Bohinju se razpisuje s tem učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 5. julija 1905.

Prosilci, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet Radovljica, dne 24. maja 1905.

Št. 1068.

Na enorazredni ljudski šoli v Dolenji vasi pri Senožečah se razpisuje s pričetkom šolskega leta 1905/6 novo sistemizirano učno mesto v stalno nameščenje.

Prošnje je vlagati predpisanim potom do 3. julija 1905.

Prosilci ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo svoji prošnji za stalno nameščenje priložiti državno-zdravniško izpričevalo o fizični sposobnosti za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 2. junija 1905.

Št. 1073.

Na enorazredni ljudski šoli v Vrbovem je stalno popolniti učno mesto.

Prošnje je vlagati predpisanim potom do 3. julija t. l.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v javni kranjski službi, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za službovanje.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 2. junija 1905.

Št. 1013.

Na dvorazredni ljudski šoli v Nadanjem selu se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Prošnje je vlagati predpisanim potom do 3. julija t. l.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 2. junija 1905.

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4.32%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštah znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 10 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Zaloška cesta št. 5.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli.

Poročala Jerica Zemljanova pri občnem zboru Učiteljskega društva za ljubljansko okolico dne 8. junija 1905.

Življenje našega telesa je v srcu. Dokler srce redno bije in čvrsto poganja kri po žilah, je zdravo in čilo vse telo. Ako pa srce boleha, peša, obnemore, tudi telo usiha, omahuje, umrje. Prav tako je v družini. Središče in duša družinskemu življenju je gospodinja; ona je srce v družini. Blagor obitelji, ki ima gospodinjstvo blago, ljubeznivo, razumno, močno

in zmožno, vzdrževati lepo soglasje med njo. Gotovo to ni lahka reč, treba je pač gospodinja mnogo svojstev, ki ji omogočijo, »podpirati tri ogle pri hiši«, kakor pravi narodni pregovor. Žena, ki je dobra gospodinja, je torej sreča vsake rodovine, pa tudi močan steber človeške družbe. Lepe so, a težavne dolžnosti, ki jih ima gospodinja, a žal, da čujem često prav bridke pritožbe o našem ženskem svetu. Prezirljivo govore o ženskih zmožnostih, in bore malo jih je, ki bi videli v ženski to, kar je — temelj družinski blaginji. Bridko se pritožujejo, da nam narod propada, ker žena kot gospodinja ne spaja svojih dolžnosti z onimi svojega moža. Žena, ki je torej dobra gospodinja, je več vredna kakor še tako velika krasotica in bogatinka, ki pa je brez smisla, brez srca za gospodinjstvo. Kaj ti pomaga samo lepa žena, ki ti je — mogoče — prinesla k hiši poleg telesne lepote tudi mnogo novcev, ako pa ne zna ščediti, ne zna vzdrževati družinske blaginje? Imetje ti meče takorekoč s polnimi rokami iz hiše, namesto da bi ti pridobivala s pridnostjo in umnostjo drugih novcev. Časi, ko je bila žena svojemu možu le dekla, sužnja, so minili. Dandanes pa mu mora biti več, mnogo več nego samo dekla. Mož, tudi preprost kmetiški mož se ne more zadovoljiti z ženo, ki bi mu delala mehanično kakor kak stroj, ne da bi imela zanimanja in razuma do stvari. Žena ima kot gospodinja v hiši druge svetejše dolžnosti kot jih ima mož. Može se truditi dan za dnevom, da si pridelajo živež, oni postavljajo poslopja, branijo dom, pridobivajo blago k hiši. Drugo, mnogo večjo in važnejšo nalogo ima žena! Ona skrbi za življenje družinsko, skrbi, da dobi vsak svoj del hrane, da mu gre v slast in da se zopet pokrepča za daljni trud; gospodinja mora skrbeti, da se ohrani blago, pridobljeno od moža; naloga gospodinjice je, skrbeti za srečo in zadovoljnost možev, za vzgojo dece, skrbeti pa mora tudi za posle. Dolžnost njena je, skrbeti za red in snago ne le po mizah in izbah, ampak tudi zunaj teh, torej tudi v hlevu med živino, kuretino, sploh povsod, kar imenuje svoje. Mnogo skrbi in nalog za slabotno žensko roko!

Kje pa dobiti dobrih, pridnih, umnih gospodinj, kako jih vzgojiti? O tem vprašanju torej mi je naloga nekoliko govoriti. Lahko je po mestih in krajih, kjer imajo ženska izobraževališča, kjer imajo gospodinjke in višje dekliške šole. Drugače pa je pri nas po kmetih, med ubožnimi, zapuščenimi kmeti, kjer imamo komaj najpotrebnejše ljudske šole, a še te na tako nizki stopnji. Našemu preprostemu dekletu so odprta vrata le v ljudske šole, kjer ima priliko priučiti se pisanju, čitanju, računanju in nekoliko ročnemu delu. Po petih ali šestih letih ima dekleta v lasti to, a nadalje se ne brigajo njeni roditelji. Veseli so, da je temu neljubemu pošiljanju v šolo vendar že konec.

Da bi dali temelje za gospodinjstvo v vsakdanji šoli, o tem pač ne more biti govora. V tej dekleta le čitajo, pišejo, računajo. Bavijo se zgradivom, ki ga zahteva vsakdanja šola. Da bi govorili tekom teh let, ki so odmenjena vsakdanji šoli, le količkaj o gospodinjstvu, ni mogoče, ker primanjkuje časa. Po dokončanih 6 letih vsakdanjega šolskega obiska pride pa ponavljalna šola — ta ne bodijetrebala! Kolikokrat so že želeli in tudi delali na to, da odstranijo ponavljalno šolo. Jaz pa trdim, da ravno v ponavljalni šoli doženemo lahko mnogo*). Sicer ne trdim, da bi se tu godila čuda, a ti dve leti, ko morajo hoditi 13 in 14 letne deklice v ponavljano šolo, bi morale biti nekak prehod iz otroškega sveta v življenje.

Ponavljalna šola mora biti torej za dekleta nekak korak iz otroških sanj in iluzij v vsakdanjo realnost. Preden dete shodi mu je treba roke, ki ga k temu privaja, ki ga polagoma priučuje, kako je delati korak za korakom, da se potem ne sesede boječe, ako ga izpusti vodilna roka. Ponavljalna šola naj bo torej ona ljuba vodilna roka, ki dovede deklico od njenih igrac v življenje.

Marsikatera koleginja se bo ironično nasmehnila, češ, kje in kako naj pa začnem s poukom v ponavljalnici? V teh dveh urah, ki sta mi predpisani na teden, se moram baviti z drugimi predmeti, ki se zahtevajo na tej šoli. Računati moramo, pisati in se baviti celo z realijami in ročnim delom, toda kje naj vzamem časa za pouk o gospodinjstvu? Res je, računati moramo! Pa če se ti dekleta ni priučilo v vsakdanji šoli prištevanju, odštevanju, množenju in delanju, v ponavljalni šoli se ti tudi ne bo. Torej pustimo one štiri operacije z golimi števili! Izračunajmo rajše, koliko dobička imamo od kokoši, ki ti znese na teden toliko in toliko jajec, koliko koristi imaš od krave, ki da toliko in toliko litrov mleka na teden. Računaj, kaj je bolje, ali prodajaš mleko, ali pa da ga imaš doma, ga posnemaš, zmešaš smetano in prodaš maslo. Saj krave nimamo samo za to, ker nam je koristna, ker rabimo vsak dan mleko, maslo, sir, ampak tudi zato, da še kaj prodamo, da pridobimo kak novc. (Mimogrede naj omenim, kako dobro in pametno je, kjer snujejo mlekarne. V takih krajih se ne potroši niti kapljice mleka. Poglej našo potratno gospodinj! Koliko mleka izda prašičem. Izgovarja se s tem, da ne ve, kam z mlekom, prašiči, pa da se debele po njem! Res je! A mnogo več koristi bi imela, ako bi mleko prodala, prašiči imajo druge hrane. Seveda, to pa je mogoče le v krajih, kjer imajo mlekarne. Zato bi bilo jako umestno in dobro, da se tudi učiteljice malo pobrigajo in pouče, kako je koristno, da se snujejo mlekarne.)

Spisja vzemi le toliko, kolikor ga je treba za korektno pisanje pisem, naročil, pobotnic, poselskih izpričeval. Žalostno je, da marsikako dekleta, ki je bilo v šoli med pridnimi učenkami, ne zna spisati pravega pisma, temmanj kako denarno pismo, pobotnico. — Tudi zgodovino in zemljepis zahtevajo na tej šoli. Dobro! Če se že moramo baviti tudi s tem, zakaj bi pa ne seznanile deklet s sedanji svetovnimi dogodki? Vzemimo rusko-japonsko vojsko! Zakaj bi ne vedela tudi preprosta kmetiška žena, kaj se godi po svetu, zakaj se bije boj tam daleč na Vzhodu, zakaj je padlo že na tisoče žrtev — junakov, osirotelo toliko in toliko žena, otrok. Uverjena sem, da bo imela zgodovina rusko-japonske vojske ali revolucija v Petrogradu mnogo več vtiska in privlačne sile kakor pa n. pr. bitka pri Lipskem, pri Waterloo ali francoska revolucija.***) Vsakdo se najrajši bavi s tem in zanima za to, kar je sedaj, preteklost nas ne briga toliko. Zakaj torej ne bi stopale tudi preproste žene s korakom napredka, in se ne zanimale za to, kar se dogaja po svetu? Seveda, učiteljica se mora predvsem sama zanimati za vse, mora čitati in opazovati posamezne dogodke. (Dalje.)

*) Seveda, ako so učenci oziroma učenke enakega znanja in enakih zmožnosti. Ob sedanjih uredbi ponavljanih šol pa je to izključeno. Uredn.

**) Francoska revolucija ni v kratkem času preobrazila le francoske države, temveč je v največji meri vplivala na razmere vse Evrope. Pozdravljali so jo vsi veliki duhovi vsega sveta. Zatorej je ne kaže prezirati. Uredn.